

DE VLAAMSE MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN, CULTUUR, DIGITALISERING EN FACILITAIR
MANAGEMENT

DE VLAAMSE MINISTER VAN ONDERWIJS, SPORT, DIERENWELZIJN EN VLAAMSE RAND
DE VLAAMSE MINISTER VAN WELZIJN, VOLKSGEZONDHEID, GEZIN EN ARMOEDEBESTRIJDING

MEDEDELING AAN DE VLAAMSE REGERING

Betreft: EEN LEESOFFENSIEF VOOR VLAANDEREN

Samenvatting

Met deze mededeling geven de Minister van Onderwijs, de Minister van Cultuur en de Minister van Welzijn kennis van de adviesnota 'Een Leesoffensief voor Vlaanderen', waarvan de operationalisering start in het najaar van 2021 **voor de periode 2021-2024**.

Deze adviesnota werd op vraag van de betrokken ministers opgesteld door een breed samengestelde kern- en stuurgroep vanuit de grote bezorgdheid over de achteruitgang op het vlak van leesvaardigheid en leesmotivatie. Om een echte leescultuur te creëren en duurzame langetermijneffecten te realiseren, is een geïntegreerde aanpak van leesvaardigheid en leesmotivatie evenals een meer structurele en langdurige samenwerking tussen diverse bevoegdheden vereist.

De adviesnota kan, binnen de budgettaire mogelijkheden, de leidraad vormen voor een dergelijk geïntegreerd en beleidsdomein-overschrijdend leesbevorderingsbeleid voor de komende tien jaar.

1. Achtergrond

Diverse studies wijzen al jaren op een dalend niveau van het leesbegrip en van de leesmotivatie onder Vlaamse jongeren. De negatieve resultaten van internationale onderwijsonderzoeksrapporten - PIRLS/2016- en PISA/2018 - bevestigen op alarmerende wijze de gevolgen van deze negatieve leesspiraal: de dalende leesmotivatie heeft namelijk een directe impact op het leesniveau (technisch lezen) en op het begrijpend lezen. Goed en graag lezen is echter essentieel om goed te kunnen functioneren in de samenleving en draagt in grote mate bij tot individueel en sociaal welzijn.

Vanuit de grote bezorgdheid over de dalende cijfers voor leesvaardigheid en leesmotivatie, lanceerden de Minister van Onderwijs en de Minister van Cultuur een Vlaams Leesoffensief (MED.0428 van 18 december 2020) dat van bij de start ook ondersteund werd door Minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin.

“Om een echte leescultuur te creëren, is een meer structurele en langdurige samenwerking op het vlak van leesonderwijs aangewezen. We willen een maatschappelijke beweging in gang trekken zodat leesvaardigheid én leesplezier bij scholen, bibliotheken, maar zeker ook in de thuisomgeving weer aan belang winnen. De departementen Onderwijs en Vorming, Literatuur Vlaanderen, en het Departement Cultuur, Jeugd en Media, maar ook de mensen in het veld – van leerkrachten tot bibliothecarissen (...) – moeten de handen in mekaar [slaan] om het leesvuur opnieuw aan te jagen. Hiervoor ontwikkelen we een Leesoffensief waarmee we alle kinderen, jongeren, maar ook de volwassenen willen bereiken.” (Naar een Vlaams Leesoffensief 2021-2025: 2)

Om dit Vlaamse Leesoffensief verder vorm te geven, werd een onafhankelijke kern- en stuurgroep (verder: adviesgroep) opgericht onder voorzitterschap van Prof. Liesbet Heyvaert en met An De Moor als ondervoorzitter.

In februari 2021 ging deze breed samengestelde adviesgroep aan de slag. De leden bogen zich, in nauwe samenspraak met het brede werkveld, over de zes actieruimten die in de nota van de Vlaamse Regering *Naar een Vlaams Leesoffensief 2021-2025* naar voren worden geschoven:

- Vroeggeletterdheid
- Onderwijs en lerarenopleiding
- Bibliotheken
- Levenslang lezen en cultuurparticipatie
- Wetenschappelijk onderzoek
- Imagoverbetering: campagne leescultuur

De adviesgroep bracht de vele goede praktijken in kaart. Ook heel wat lacunes en noden werden geïdentificeerd. In voortdurende dialoog werkten ze een gedragen set van doelstellingen en acties uit, over de beleidsdomeinen heen, en gericht op de structurele maatregelen die nodig zijn om het tij te keren.

De adviesnota en bijhorend actieplan, te vinden als bijlage bij deze nota, bouwen verder op de fundamenten die werden gelegd in de Taalraad Begrijpend Lezen van de Taalunie, op de Vijf sleutels voor begrijpend lezen van de VLOR en ‘Het actieplan leesbevordering 2.0’ van het Boekenoverleg.

2. Adviesnota *Een Leesoffensief voor Vlaanderen*¹

Het rapport “Een Leesoffensief voor Vlaanderen” samengevat in tien punten bevat volgende zaken:

1. Peilingen en internationaal vergelijkend onderzoek (o.a. PISA en PIRLS) houden al té lang de rode kaart omhoog en we kunnen het ons niet meer veroorloven om de dalende cijfers voor leesvaardigheid en leesmotivatie te negeren: 20 % van de 10- én 15-jarigen springt niet over het minimumniveau begrijpend lezen. Ook op hun houding tegenover lezen en hun leesplezier, scoren de Vlaamse kinderen en jongeren laag. De ambitie van het Leesoffensief is om **mensen opnieuw aan het lezen te krijgen**: leesvaardigheid vormt immers de hoeksteen van de moderne kennis- en informatiemaatschappij, van een “economisch bloeiende, gezonde, creatieve, welvarende en democratische samenleving” (Adviesnota: Een leesoffensief voor Vlaanderen, 2021: 6).

¹ het Nederlandse taalgebied en het tweetalig gebied Brussel-Hoofdstad

Het Leesoffensief zet in op verschillende fronten tegelijk om zo het verschil te maken voor toekomstige generaties. Om tot levenslang lezen te komen, is immers doorlopende aandacht voor lezen essentieel – thuis, in de vrije tijd, in de kinderopvang, op school en ook later.

Het Leesoffensief stelt heldere doelen, meet de jaarlijkse voortgang en praktijkgericht onderzoek assisteert om de aandachtspunten scherp in beeld te houden. We steunen niet langer op losse projecten: niemand - en vooral het onderwijs niet - ziet door het bos de bomen nog. We geven vanaf nu prioriteit aan programma's die op brede schaal een duurzaam verschil maken. Bij dit alles wil het Leesoffensief de al overtuigde lezers dicht bij het hart houden maar vooral de niet-lezers erbij halen. Er is helaas niet één maatregel die de oplossing in zich houdt. We hanteren dan ook een fijnmazige aanpak, waarbij leesvaardigheid en leesmotivatie geïntegreerd worden aangepakt. De problematiek is diepgeworteld en vergt dus een coherente en systemische aanpak.

2. **Niet-lezers** en zwakke of moeilijke lezers staan in het middelpunt. Bij hen is er via lezen immers de grootste winst te halen. We doen dat vooral door van kindsbeen af te investeren in hun entourage, waaronder hun professionele begeleiders maar ook via de niet-klasseke weg: *peers* zullen een centrale plaats innemen. Alle projecten en programmalijnen die vanaf nu voor financiering worden voorgelegd, zullen tegen het licht worden gehouden van de niet-lezer.
3. Het Leesoffensief richt zich tot iedereen: van 0 tot 100 jaar, voor ouder en kind, voor leerling en leerkracht, voor fan en voor hater. Het Leesoffensief is een breed-**maatschappelijk initiatief**: lezen is een steunbeer in de samenleving en heeft een invloed op iedereen die het kan (leesplezier, brede blik op de wereld, maatschappelijke participatie, de basis van alle leren...) en ook iedereen die het niet voldoende kan (leer- en werkkansen...). Het Leesoffensief wil de urgentie van de uitdaging waarvoor we staan ten volle laten doordringen. We gaan dan ook als samenleving aan de slag om de achteruitgang van het lezen te stoppen en het leesplezier opnieuw aan te wakkeren. Daarvoor zetten we o.a. een Vlaanderenbreed traject rond tutoring op. Iedereen kan helpen: de (groot)ouder, de taalprofessional, jeugdwerkers, de vrijwilligers in verenigingsleven, ...
4. De boodschap van het Leesoffensief moet luid en duidelijk klinken. Ze wordt daarom kracht bijgezet met een volgehouden, meerjarige **communicatiecampagne**. Deze moet een gedeeld enthousiasme laten ontstaan en roept iedereen op om zelf te lezen en/of zijn steentje bij te dragen tot de leesvaardigheid en/of leesmotivatie van anderen. Het Leesoffensief zet alle neuzen in dezelfde kwaliteitsvolle richting en lanceert/ondersteunt een Vlaanderenbreed appèl (cf. punt 3). We starten met een jaarlijkse Vlaanderen Leest-dag om samen met heel Vlaanderen elk jaar lezen te vieren (cf. Ierland). (Actieterrein 6)
5. Wie met **jonge kinderen** werkt, krijgt bijzondere taal- en (voor)leesondersteuning. Dit betekent versterking van de taalopleiding in de kinderbegeleiding en de kleuteropleidingen evenals een tegelijk uitdagend en breed professionaliseringsaanbod. De Inspectie is aan boord evenals de NVAO. Om de brug te maken tussen het voorschoolse en de start van het kleuteronderwijs, wordt de uitbreiding van het Boekstart-programma via een pilootproject onderzocht. (Actieterrein 1)
6. **Leerkrachten** zitten zélf aan het stuur van hun leesprofessionalisering in de Lerende Netwerken voor het delen van goede praktijken. En we springen niet in het ijl: het onderwijs kiest resoluut voor een doorlopende leeslijn waarbij alle leerkrachten sterke en rijke teksten gebruiken en het lezen in hun aanpak integreren. Elke leerkracht is een taalontwikkellende leerkracht en elke school - ook elke lerarenopleiding - wordt een LeesSchool in alle vakken. De randvoorwaarden voor goed leesonderwijs worden samen met de onderwijspartners bepaald en er wordt in lezen (én in taal) geïnvesteerd. En voor wat, hoort wat: wie de opleidingen volgt, ontvangt een accreditatie. (Actieterrein 2)
7. De **bibliotheek** vormt de spil in het lokale leesnetwerk en wordt versterkt in haar leesbevorderende opdracht. (Actieterrein 3). Het Leesoffensief zet ook in op de creatie **van**

kwalitatieve leesomgevingen die uitnodigen om te lezen en te blijven lezen op plaatsen waar kinderen en jongeren opgroeien, spelen en leren.

8. Om (opnieuw) door het bos de bomen te zien en de wegwijzers te kunnen lezen, ontwikkelt het Leesoffensief **drie instrumenten**: een leeskader (i.c. de principes van 'goed en graag (voor)lezen', de onderzoeksessentie vertaald naar de praktijk), een leesscan (een reflectietool die toelaat het eigen leesbeleid/leesaanpak te evalueren), en bijhorende vorming of professionalisering (een aanbod op maat om het (voor)leeskader en de resultaten van de (voor)leesscan om te zetten in eigen handelen). Deze instrumenten worden op maat van en in overleg met de diverse doelgroepen ontwikkeld in de schoot van een kenniscentrum. Op die manier krijgt iedereen (de leerkracht, de kinderbegeleider, bibliothecaris, jeugdwerker, ...) de handvaten aangereikt om op een geïntegreerde en *evidence-informed* manier te werken. Samen bewaken deze instrumenten de kwaliteit en coherentie in diverse leescontexten: schools én buitenschools (thuis, kinderopvang, vrije tijd, verenigingsleven, ...).
9. Het Leesoffensief steunt in essentie op onderzoek. We starten een **kenniscentrum** dat verantwoordelijk is voor de duurzame onderzoeksmatige basis van het Leesoffensief en de monitoring van de effectiviteit en efficiëntie ervan. Binnen het kenniscentrum wordt maximaal ingezet op participatie en kennisdeling tussen centrale partners in het Leesoffensief, waaronder Literatuur Vlaanderen en Iedereen Leest, de onderwijsverstrekkers en pedagogisch begeleidingsdiensten, de lerarenopleidingen, de bibliotheek- en de uitgeverijensector. Het is ook de plek waar alle goede professionaliseringstrajecten een kwalitatieve screening krijgen. (Actieterrein 5)
10. Het Leesoffensief is een **duurzaam verhaal**. We gaan voor een 3-6-9-planning: programma's voor minstens 3 jaar (met jaarlijkse impactmeting) en doelstellingen op 9 jaar met na 6 jaar een stevige tussentijdse evaluatie waarbij we ons durven meten met andere landen die een vergelijkbaar traject lopen (Nederland) of die recent de leessprong ten goede hebben gemaakt (cf. Ierland). Wat goed is en werkt, wordt versterkt. Wat niet voldoende impact heeft, wordt onderdeel van een steviger werkend traject. We houden de huidige projecten dan ook tegen het licht want er is slechts één finaliteit: Vlaanderen aan het lezen krijgen.

3. Operationalisering adviesnota: timing en verdere aanpak

De visie en doelstellingen die vervat zitten in de adviesnota **kunnen** de komende tien jaar als leidraad en fundament voor een duurzaam en geïntegreerd leesbevorderingsbeleid over de beleidsdomeinen dienen. **Daarbij bekijken we binnen de budgettaire mogelijkheden welke acties op korte en middellange termijn kunnen worden opgenomen. We bewaren de coherentie over de diverse beleidsdomeinen om overlap en versnippering te vermijden zonder daarbij de specifieke acties per beleidsdomein uit het oog te verliezen.**

In het najaar van 2021 worden doelstellingen verder geoperationaliseerd, met 2021-2024 als perspectief. Daartoe wordt in september 2021 een ambtelijke werkgroep opgericht, samengesteld vanuit de departementen Onderwijs en Vorming, Cultuur, Jeugd en Media en het agentschap Opgroeien **en de andere betrokken beleidsdomeinen.**

De Vlaamse minister van Buitenlandse Zaken, Cultuur, Digitalisering en Facilitair Management,

Jan JAMBON

Vlaams minister van Onderwijs, Sport, Dierenwelzijn en Vlaamse Rand,

Ben WEYTS

Vlaams minister van Volksgezondheid, Welzijn, Gezin en Armoedebestrijding

Wouter BEKE

Bijlage: Adviesnota: Een Leesoffensief voor Vlaanderen